

ճրութեամբ կը նուազի և կու գայ լայնութեան 70 հորդդ աստիճանին տակ դեմնին հետ միանալու: Իրաւամբ է ուրեմն որ երկրագունտս հասարակածային երկու լեռանց նմանցուցին, որոնք իրենց առանցիցը վրայ պռակած ու խաւիսի խարսխի կռթնած ըլլային, վասն զի հասարակածէն դէպ 'ի բեռն երթալով կամ հասարակածին վրայէն բարձրանալով՝ բարեխառնութեան մի և նոյն աստիճաններէն կ'անցնինք:

Բոյսերն ալ նոյն օրինաց հպատակ են. հասարակածին լեռանց ստորոտը կը տեսնենք արմաւենիները, քիչ մը ա-

ւելի բարձր՝ ձիթենիները, դեռ աւելի վերը՝ այգիները, քիչ մ'ալ վեր՝ ցորեններէնները, յետոյ անպտղատու ծառերը, լեռան գագաթին չհասած կը տեսնենք պղտի խոտերը, և բոյսերը կ'անեղեղութեան մշտնջենաւոր սառերուն տակ: Իսկ եթէ հասարակածէն դէպ 'ի բեռնները երթանք՝ նոյն բոյսերը աստիճանաբար կը տեսնուին ինչուան որ սառերուն հասնինք՝ ուր կանաչութիւնը նորէն կ'աներևութանայ:

Կը շարունակուի:

ԲԱՆՔ ԾԱՂԱԳՍ ԱՆՑԱՒՈՐ ՄԵԾՈՒԹԵԱՆ

Այր մի կայր եւ Շահնամայ¹ աւեր ձայնով. նայ եղբարք խնդրեցին թէ 'ի Շահնամայի ձայն մեզ ոտանաւոր առաւ. եւ շինեցի զքանքս զսյա. 'ի Շահնամայի ձայն կարդացէք:

Յանուն անեղին Աստուծոյ եւ մեծին,
Յանուն Հօր եւ Որդւոյն որ է միածին,
Յանուն ճշմարիտ սուրբ Հոգւոյն յաւիտեան,
Որ մի տէրութիւն է հզօր ի յաւիտեան.

Սկսայ բան խօսիլ հասարակ սիրելեաց,
Բանալ ձեզ դրունք ի մտաց սքանչելեաց,
Շարել մարգարիտ ու ակունք լուսատու,
Յուցանել գեղեցիկ ձեզ բաներ խրատու,
Լըսել պարտ է մեզ բանք յիմաստասիրաց,

Կամաւ հեռանալ մեզ ի զատ յանգիտաց,
Չլինել կարճամիտ եւ ի սըրտէ թերի,
Չլինել մարմնոյն մեր ծառայ եւ գերի:

Այս կեանքս է ունայն եւ ժառանգք եմք մահու,
Չունի մեզ դրունք բարութեան եւ շահու.
Երազ է խաբող եւ խայալ² անցաւոր,
Է սուտ սիրելի եւ ընկեր նենգաւոր.

Յուցնէ մեզ սիրու դուռն ու տայ շատ նիշան,
Բայց է ի ծածուկ գազանի պէս ու շան.

¹ Ֆիրտուսի Պարսիկ բանաստեղծին վեպաստնութիւնն է:

² Երեւթ, աչքի ցուցանք (արաբերէն):

Նստեալ է սաղիսայ ¹ ի մեծ ջամիաթ ²,
 Հանեալ զիր ոչինչ սուտ բաներն ի դիմաթ .

Չգինին որ բաժնէ՝ կայ ի ներս մահու դեղ .

Ոմանք որ խմեն՝ արբենան ցեղուցեղ .

Հողով են մեռած ու թրւին կենդանի .

Ով որ ինք ³ խմել յայն գինուն շիշանի .

Սարիսոյ ⁴ են դարձել սրտերովն ի մուրատ ⁵

Ընգել են բեռամ ծանդեր՝ ի մեծ գէշ մօրադ ⁶

Չունին աչք մըտաց, ոչ հային աստ եւ անդ ,

Չգիտեն թէ կապել կան ի յերկաթ և ի բանդ :

Հասեալ են ի դուռն ի մահուն բէխապար ⁷ ,

Չգիտեն թէ խորել են ի ծով զերդ կապար .

Անուշ պարարին զերդ զանասուն յիմար ,

Ի ի ներքեւ ցաւով կան ի լի և են բիմար ⁸ :

Այսօր կան յորդոր եւ զյեգուց չանդիճեն ,

Որ լան արտասուօք եւ ահեղ հառաչեն .

Ահա մահըն գայ եւ գտնու շատք ի քուն ,

Չմնայ յինք ի մօտ իրք ծածուկ կամ թագուն :

Ի հուքմ ինք ունի շատ թաճով ⁹ փատիշահ .

Ու փոքր ու ¹⁰ դան և ի չահ ¹¹

Տանի զամեն մարդ , յիր մուրատէն գերի ,

Հանց որ ի շատոց սիրտ անշէջ հուր կ'երի :

Չթողու ինք սուլտան ոչ փատիշահ ի թախթ ,

Առնու շատ դովլաթ՝ թէ հզօր է անյաղթ ¹² .

Չվախէ ի զօրաց՝ թէ են քաջ փահլաւան ¹³

Շուտով թէզ ¹⁴ հողոյն առնէ զիրենք հաւան :

Թէ լինի հզօր փատիշահ զերդ Ղազան ¹⁵ ,

Չմնայ՝ քանի է ինք սրտով զերդ գազան :

Չայն ոք որ սուրաթով լինին գեղեցիկ՝

Քաղէ զերեսին գոյնն՝ որ է զերդ ծաղիկ :

Ոչ մնայ այն որ է ինք անձամբ վայելուչ ,

Ոչ այն որ է տրտում կամ սրտովըն հուշ :

1 Հանգիստ, առողջ :

2 Բազմութեան մէջ :

3 Ով որ կամ ամենքս ալ խմել ինք այն գինուցն շիշերէն :

4 Գինով :

5 Կարօտած, փափագով :

6 Ցեխ, չմօտ, պաշտօն :

7 Պիտակեր (պարսկ.) առանց խմանալու. յան կարծ :

8 Պիմար (պարսկ.) հիւանդ :

9 Թագ :

10 Օրինակը աւրուած էր :

11 Չէ (պարսկ.) ջրհոր :

12 Թէ և մէկն շատ ուժով ըլլայ՝ անոր ունեւ ցածն ալ կ'առնու (մահն) :

13 Կարիճ կռուող, բմբէշ :

14 Շուտ մը :

15 Հէլադու զանին ցեղէն իջած Պարսից և հա- յոց վրայ իջեող զանն էր, Քրիստոսի 1292-1304 թուին, և մեր հեղինակին ժամանակակից ըլլա- ըով՝ զսու կը յիշէ ուրիշ մեծագոր աշխարհակա- լաց տեղ :

Այն անձն որ վայել լինի շատ բարութիւն՝
Մտէ ինք ի նեղ բանդ և ի շատ գերութիւն :

Այն որ հագանէր ինք հանդերձ ոսկեկար ,
Շարած յիր վերայ էր մարդարտով շրջար ¹ ,
Հիմի հաւանել է ի միտ տակ ² քաֆան ³ ,
Լռել է իր շատ քիպր ⁴ ու ջալր ⁵ ու ջաֆան ⁶ :

Այն որ տուն ունէր զարդարած եւ տաճար ,
Շինած ամեն ոսկւով ու նախ ի նիգար ⁷ ,
Ունէր թաճ ակամբք , ու իր կար թախթ ի զառ ⁸ ,
Հիմի է ի խոր մինացել բէխապար :

Այն ոք որ բոլոր աշխարհիս տէր եղան ,
Սուլտան ու թագաւոր փատիշահ ու դան՝
Ունին գանձ անթիւ ու հեծել բէշրմար ⁹ ,
Շուտով յայն փառացն եղեն զէր ու զապար ¹⁰ :

Շատոց վերանայ հուքմ ¹¹ ու թուղթ ու զալամ ¹² ,
Շատոց խափանի յատ ¹³ ու տապ ¹⁴ ու յալամ ¹⁵ ,
Այն ոք որ էին քաջք ու յաղթող ի մարտ ,
Էին աննրմանք ի հեծելոց ի յարտ ,

Խաղին ¹⁶ թուր ու ըռումբ ու գուզով ¹⁷ զհետ իրաց ¹⁸ .
Հիմի այլ չկայ տիպ ոչ տես պատկերաց .
Ոչ հեծնուն ի ձի , ոչ գահեն ¹⁹ մուրատով ,
Ոչ այլ գեղեցիկ երեւին սուրաթով :

Քակին շատ աղվոր անձն որ էր յարմարած ,
Ու շատ ջօհարէ ակունք որ են շարած :
Այն ոք որ էին ի յերկրի խիստ նազով ,
Էին պատկերաց տէր ²⁰ ու դեղձան մազով ,

Էին սուրաթով զերդ լուսին ցանկալի ,
Սրտով խիստ ուրախ ու խօսօք գանգալի ²¹ ,
Երեկ տրտմութիւն հանց ²² նոցա եւ տարան ,
Որ ոչ աչք ունին ոչ լեզու կամ բերան .

1 Խնջք , զարդ :

2 Անծալ , մէկ կարգ , պէր գաւ :

3 Քէֆէ , Պատանք :

4 Հպարտութիւնն :

5 Զրկանք :

6 Չարչարեն :

7 Կաթ ինկէտը , Պէսպէս նկարուած , խառու-
տիկ :

8 Ոսկեղէն գահ ունէր :

9 Պիւխար , անհամար :

10 Զէր ու զէպեր , վերուվայր :

11 Իշխանութիւն , հրաման տալն :

12 Թուղթ ու գրիչ (գտաւարաց) :

13 Թիկունք , օգնութիւն :

14 Թապ , թմբուկ :

15 Կշանք փառաց , գրօշք :

16 Խաղային սրով և ռըմբով :

17 Ատեղութեամբ , կատաղութեամբ :

18 Իրարու հետ :

19 Զարնել :

20 Գեղեցկադէմ :

21 Կէկէ (պարակ) կատակ :

22 Այնպիսի տրտմութիւն եկաւ անոնց :

Դարձեալ են փոշի եւ ոսկերք են ցամաք,
Այն անձն որ պայծառ էր քան զձիւն սպիտակ,
Եղբայրք լսեցէք զայս ի սրտէ սիրով՝
Որ ես շինեցի զբանքս ի մըտաց գըրով:
Ոչինչ է այս կեանքս ու չունի դիւրութիւն.
Դու այլ մի խաբիր, թէզ զարթիր կոստանդին,
Յանուն անեղին Աստուծոյ եւ մեծին,
Յանուն Հօր եւ Որդւոյն որ է միածին:

Մարկոս Անթիոսիսն դեռ կայսր չե-
ղած առ Կլոդիոս ու Կլոդիա գրած
քուղոր, որունք էրիկ կնիկ իր դը-
րացիներն էին.

Մարկոս 'ի Մօնթէշելեայ՝ Կլոդիոսի
և Կլոդիայ զրացիներուս շատ բարեւ:
Իրաւցընէ դուք իմ բարեկամս ըլլալ-
նիդ անկէց յայտնի է որ՝ ամեն Հոռ-
մայէն եկողներուն զձեզ կը հարցընեմ,
ու ամեն ասկէց գնացողներուն ձեզի
իմ բարեկներս կը խրկեմ: Իմ զձեզ սի-
րելս՝ սրտերնուդ հարցուցէք. թէ որ
աչքէ հեռու ըլլալս տարակոյս մը ձգէ
սրտերնուդ մէջ, յուսամ որ մօտ եղած
ատեն ըրած բարիքներս դուրս կ'ընեն
սրտերնէդ ատ տարակոյսը: Գայիոս բա-
րեկամս՝ ձեր ազգականը՝ Աղէքսանդրիա
երթալու համար ասկէց անցած ատե-
նը շատ մը լուր բերաւ Հռոմայու վրայ.
ասոնց հետ բան մըն ալ պատմեց, որուն
վրայ առջի բերանը խնտալս եկաւ. իսկ
երբոր աղէկ մը մտածեցի վրան, շատ
տրտմեցայ: Վասն զի կան բաներ որ
մէկէն կը խնտացընեն, բայց ետքը վը-
րան մտածելուդ պէս՝ տրտմութիւն ու
վիշտ կը բերեն: Ամենքը ձեզ ծեր կը
ճանչնան, բայց դուք զձեզ պատանւոյ
ու օրիորդի տեղ դրեր էք եղեր: Ըսաւ
ալ որ կը հագուէք կը կապուէք կը զար-
դարուէք եղեր նոր հարսի ու փեսի պէս.
ու ձեր ծերութեանը յարգութիւն ը-
նողներուն կը սրդողիք եղեր: Կառար-
չաններու մէջ կը մտնաք եղեր, զրաւ

գնելով որ ձեր ձիերը ուրիշներունը
կ'անցնին. Հռոմայու մէջ որչափ թե-
թեութեան ու խեղկատակութեան բա-
ներ որ կան, տներնուդ մէջը ամենն
ալ անպակաս է եղեր. ու անանկ զձեզ
զբօսանքի տուեր էք, որ կարծես թէ
դեռ չէք ձանձրացեր, դեռ ծերութեան
կը սպասէք որ ձանձրանաք: Իրաւ որ
ես ձեր տեղը կ'ամբիշամ կոր. ձեր ը-
րածը ինծի վիշտ կ'ըլլայ կոր, բարե-
կամ ու դրացի ըլլալնուս համար: Շատ
մեղքեր կան, որ թէ և ծանր են, բայց
մարդ կարեկից կ'ըլլայ ընողներուն հա-
սակին նայելով. կան ալ որ թէ և այն-
չափ ծանր չեն, բայց կը ծանրանան՝
անմեղադիր ընելու կողմ մը չունենա-
լով: Կ'երգնում որ ձեր ըրածին ոչ կա-
րեկից ըլլալու և ոչ զձեզ անմեղադիր
ընելու կողմ մը կը գտնամ, այլ ամեն
դիէն դատապարտելու: Թողութիւն ը-
րէք թէ որ խոհեմութիւն չեմ բանեցը-
նել կոր զրածիս մէջ, բայց դուք ալ
գործքերնուդ մէջը չէք բանեցըներ կոր:

Չեմ ուրանար, ով Կլոդիոս, որ կտրիճ
էիր, ու ուժիդ շատերը կը նախանձէին.
դուն ալ ով, Կլոդիա, տեղքով էիր, շա-
տերը քեզ կ'ուզէին: Բայց աս կը հար-
ցընեմ որ մէկուդ կտրծութեան համար
ու մէկալիդ աղորովութեանը՝ քնչ տար-
բերութիւն կը յուսաք ունենալու գե-
րեզմանին ծակին մէջը: Ո՛հ, ան ատե-
նը կ'իմանաք որ ժամանակը՝ առանց
թեւերը չարժելու կը թռչի եղեր, մար-
դուս կեանքը առանց քալելու կը վա-
զէ եղեր, բախտը առանց ձեռք չարժե-